

Левашов О.С.

к.пед. н., доцент, доцент кафедри іностраних мов факультета №1

Почуєва В.В.

к.пед. н., доцент, доцент кафедри іностраних мов факультета №1

Дягілева Л.Д.

к.пед. н., доцент, доцент кафедри іностраних мов факультета №1

Харьковский национальный университет внутренних дел

(Харьков, Украина)

ЛІНГВІСТИЧНА ЛАБОРАТОРІЯ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті представлена можливість створення лінгвістичної лабораторії у спеціалізованих навчальних закладах вищої освіти. Автори визначили дидактичні шляхи та перспективи навчання іноземних мов майбутніх фахівців у такій лабораторії.

Abstract. The article presents the possibility of creating a linguistic laboratory in specialized educational institutions of higher education. The authors determined didactic ways and prospects of teaching foreign language to future specialists in such a laboratory.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки зазначено, що найважливішим для держави є виховання людини інноваційного типу мислення та культури, проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства і держави [1]. Ґрунтуючись на європейських і національних стандартах в Україні запроваджується Національна рамка кваліфікацій з метою гармонізації норм законодавства у сфері освіти й соціально-трудоких відносин. Національна рамка кваліфікацій передбачає певні кваліфікаційні рівні, які характеризуються за такими ознаками, як «знання, уміння, навички», «комунікація», «відповідальність та автономія». У документі даються

визначення кожного з термінів. Так, термін знання (емпіричні і теоретичні) тлумачиться як «осмислена та засвоєна суб'єктом інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності». Уміння/навички (когнітивні та практичні) - здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання проблем. «Комунікація» - взаємодія осіб з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності. У свою чергу, «відповідальність і автономія» - це «здатність особи застосовувати знання та навички самостійно та відповідально» [2]. Проблемі автономного навчання іноземних мов присвятили свої роботи автори С. Боднар, Н. Бориско, Л. Резнік, О. Смольнікова, О. Тарнопольський, Д. Літл, Х. Холек [3-8]. Так, Х. Холек розглядає автономію як «уміння організувати своє навчання» [8, с. 77]. Д. Літл звертає увагу на психологічну складову автономного студента та вважає, що навчальна автономія останнього залежить від якості «педагогічного діалогу», який відбувається між викладачем та студентом [6, с. 29]. С. Боднар, говорячи про автономне навчання іноземної мови студента, вважає, що такий процес доцільно розглядати як технологію, що забезпечує формування мовної, мовленнєвої, соціолінгвістичної компетенції особистості у зв'язку з її стратегічною компетенцією та з урахуванням її психологічних якостей» [3, с.47]. Резнік В. і Лобачова С.В. вважають, що автономне навчання має здійснюватися за певних умов забезпечення активного процесу навчання та особистої відповідальності студента. Автори визначають наступні умови:

1. Організувати навчальну підготовку студентів з розвитку навичок та вмінь навчальної автономії; ознайомити студентів з різними формами навчання: діалогічною, полілоговою (пленум), груповою та ігровою;
2. Навчити викладача виконувати нові для себе ролі (інструктор, помічник);
3. Надати навчанню кооперативного контексту (розвивати здатність до співпраці та продуктивної взаємодії з іншими суб'єктами освітнього простору);
4. Створити ефективне освітнє середовище для автономного навчання [4].

На нашу думку, подібним ефективним освітнім середовищем для автономного навчання майбутніх фахівців та дієвим майданчиком для вивчення

ними іноземної мови у спеціалізованих закладах вищої освіти може стати багатофункціональна лінгвістична лабораторія.

Оскільки на сучасному етапі розвитку суспільства збільшується вплив інформаційно-комунікаційних технологій на всі сфери людського життя, відтепер фахівець будь-якої галузі та професії повинен мати певний рівень інформаційної компетентності, вміння використовувати у своїй діяльності інформаційно-комунікаційні технології. В Концепції національної програми інформатизації інформаційно-комунікаційні технології визначаються як «сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки» [9]. На думку В. Бикова інформатизація освіти – це сукупність взаємопов'язаних процесів (організаційно-правових, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих, управлінських) спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних й телекомунікаційних потреб (інших потреб, що пов'язані із впровадженням методів і засобів інформаційно-комунікаційних технологій) учасників навчально-виховного процесу, а також тих, хто цим процесом управляє та його забезпечує (у тому числі здійснює його науково-методичний супровід і розвиток) [10]. Вирішення проблем інформатизації освіти спрямоване на зміну освітньої практики [11]. Так, впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес забезпечує його удосконалення, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві та є пріоритетом розвитку освіти України на 2012-2021 роки [1].

На жаль, незважаючи на актуальність інформатизації освіти, все ще залишається недостатньо розробленою дидактична проблема впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес спеціалізованих

закладів вищої освіти за умов створення багатофункціональної лінгвістичної лабораторії у навчанні іноземних мов, вивчення її можливостей та перспектив.

Говорячи про професійну підготовку у спеціалізованих закладах вищої освіти ми перш за все маємо визначити специфічні умови, які суттєво впливають на організацію навчального процесу в подібних закладах. Так, з метою наблизити професійну підготовку до реалій майбутньої професійної діяльності в спеціалізованих закладах вищої освіти збільшується роль практичної підготовки у навчальному процесі, має місце тенденція використання різноманітних навчальних полігонів, тренажерів, здебільше застосовується метод квестів. Не слід забувати також про стройову підготовку, про чергування, добові наряди, які майбутні фахівці мають відпрацьовувати самостійно вивчаючи пропущений навчальний матеріал. В спеціалізованих закладах вищої освіти також має місце факт постійного збільшення обсягу самостійної роботи по відношенню до аудиторної.

Виходячи з вищесказаного, визначаємо низку протирічч: між потребою суспільства у підготовці майбутніх фахівців та недостатньою розробленістю шляхів й засобів організації автономної діяльності майбутніх фахівців з урахуванням умов навчання у спеціалізованих закладах вищої освіти та специфіки майбутньої професійної діяльності; між потребою в інформатизації суспільства та недостатнім рівнем включення інформаційно-комунікаційних технологій в професійну підготовку майбутніх фахівців; між потребою суспільства у формуванні майбутнього фахівців відповідно до суспільних стандартів та вимог й недостатнім рівнем розробленості процесу здобуття майбутніми фахівцями професійних знань, умінь, навичок, формування вміння комунікувати, розвитку відповідальності та автономії діяльності в умовах їх автономної діяльності; між сучасними вимогами до підвищення відповідальності майбутніх фахівців за результати їх навчальної діяльності та недостатнім рівнем їх навчальної автономії.

На нашу думку, багатофункціональна лінгвістична лабораторія у навчанні іноземних мов має стати не лише ефективним освітнім середовищем для

автономного навчання та дієвим майданчиком для вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти. Многофункціональність даної лабораторії полягає у тому, що автономна діяльність майбутніх фахівців має здійснюватися з урахуванням умов їх навчання у спеціалізованих закладах вищої освіти та специфіки майбутньої професійної діяльності. Робота в лабораторії пов'язується із всебічним використанням інформаційно-комунікаційних технологій в процесі навчання та спрямовується на здобуття майбутніми фахівцями професійних знань, умінь, навичок, формування вміння комунікувати, розвиток відповідальності та автономії діяльності.

У межах окремого навчального закладу лінгвістична лабораторія має стати многофункціональним підрозділом, який організує навчально-пізнавальну діяльність майбутніх фахівців в автономному режимі, а також оптимізує та інтенсифікує навчально-методичну роботу викладача із застосування інформаційно-комунікаційних технологій. В такій лабораторії викладач організовує навчальну діяльність майбутніх фахівців на партнерських засадах, мотивує, допомагає та стає їх консультантом.

У дидактичному вимірі, лінгвістична лабораторія у навчанні іноземних мов має сприяти діяльності викладача спрямованої на застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій у спосіб стимулювання мовної та розумової діяльності майбутніх фахівців з урахуванням їх особистих уподобань та інтересів, вікових та особистісних особливостей, рівней володіння іноземною мовою. Лінгвістична лабораторія має створити умови для реального чи віртуального занурення майбутніх фахівців в іншомовне мультимедійне освітнє середовище, стати як базою для розробки електронних навчальних комплексів, створення власних навчальних і контрольних матеріалів, так й майданчиком для їх впровадження та використання.

Таким чином, **метою** функціонування лінгвістичної лабораторії у навчанні іноземних мов є сприяння кращому засвоєнню майбутніми фахівцями професійних знань, формування професійних умінь і навичок. Робота в лінгвістичній лабораторії має підвищити ступінь навчальної автономії

майбутніх фахівців, зформувати в них дисциплінованість і відповідальність за результати своєї діяльності, а також потребу в використанні інформаційно-комунікаційних технологій для подальшого професійно-мовного розвитку.

На відміну від традиційних лінгвістичних лабораторій та кабінетів, сучасна лінгвістична лабораторія завдяки своїм технічним можливостям призначена інтенсифікувати та оптимізувати діяльність викладача, надати йому можливість проектувати навчальний процес з урахуванням інновацій освіти, професійних вимог, запитів, траєкторій особистісного розвитку майбутніх фахівців.

Говорячи про можливості лінгвістичної лабораторії оптимізувати процес навчання іноземної мови доходимо висновку, що робота в такій лабораторії дозволяє: забезпечити великий обсяг мовної та мовленнєвої практики при ефективному зворотньому зв'язку; здійснювати управління навчально-пізнавальною діяльністю майбутніх фахівців як в аудиторний, так і в позааудиторний час; підтримувати стійку мотивацію та інтерес у майбутніх фахівців, враховувати їх рівень знань та особисті потреби; створити засоби навчання, максимально наближені до професійних вимог, потреб суспільства і держави; використовувати усі види наочності; скоротити час переходу від одного засобу навчання до іншого на занятті за рахунок інтеграції їх в одному пристрої.

У професійному вимірі сучасна лінгвістична лабораторія у навчанні іноземних мов дозволяє розширити автономну діяльність майбутніх фахівців сприяючи здійсненню ними видів діяльності притаманних майбутній професійній діяльності. Так, працюючи в лабораторії майбутні фахівці можуть: здійснювати збір (прийом), обробку інформації, розробку планів подальшої діяльності; організовувати власну і суспільну діяльність з іншими особами, відомствами, організаціями у реалізації прийнятого рішення; переробляти отриману інформацію у спеціальні форми (запити, повідомлення, меморандуми); отримувати необхідну інформацію у спілкуванні з різними категоріями осіб.

Виходячи з вищезазначеного, доходимо висновку про можливість та необхідність використання лінгвістичної лабораторії у навчанні іноземних мов майбутніх фахівців з метою набуття ними професійних знань, умінь, навичок, формування вміння комунікувати, розвитку відповідальності та автономії діяльності. Спираючись на ґрунтовний аналіз психолого-педагогічної літератури за темою нашого дослідження, враховуючи власний досвід викладання іноземної мови у спеціалізованих закладах вищої освіти вважаємо, що грамотно організована робота в такій лабораторії може розв'язати визначені вище протиріччя. Так, нами були визначені дидактичні шляхи організації процесу навчання майбутніх фахівців у лінгвістичній багатофункціональній лабораторії. По-перше, під час навчання необхідно забезпечити відповідність засобів навчання майбутніх фахівців змісту та способам їх професійної діяльності; по-друге, слід організувати активну, автономну та відповідальну діяльність у процесі опанування професійними знаннями, вміннями та навичками; по-третє, забезпечити умови для формування у майбутніх фахівців прийомів розумової діяльності та оволодіння новими та більш ефективними способами діяльності на професійному матеріалі; по-четверте, організовувати процес навчання з урахуванням власного досвіду майбутніх фахівців, їх особистих потреб та траєкторії особистісного розвитку.

Організація навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців в лінгвістичній лабораторії у навчанні іноземних мов – це процес багатогранний, який має безлич перспектив. Тема не є вичерпною. Вважаємо перспективними подальші теоретичні та експериментальні дослідження кожного з дидактичних шляхів організації процесу навчання майбутніх фахівців у лінгвістичній багатофункціональній лабораторії у навчанні іноземних мов, а також розробку ресурсного забезпечення лінгвістичної лабораторії з урахуванням специфіки професійної діяльності майбутніх фахівців, та можливостей закладу вищої освіти, підрозділом якого є дана лабораторія.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПРАЦЬ:

1. Національна стратегія розвитку освіти України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n12>
3. Боднар С.В. Проблеми автономного навчання іноземної мови у навчальному процесі вищої школи [Електронний ресурс] /С.В. Боднар // Науковий вісник Донбасу. – 2012. - №4 – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_4_23
4. Резнік В.Г. Проблеми організації автономного навчання іноземних мов студентів вищої школи: сучасні методи та стратегії [Електронний ресурс] / В.Г. Резнік, С.В. Лобачова // Молодий вчений. – 2017. – № 12.1 (52.1). – С.76 – 79. <http://193.138.93.8/handle/BNAU/1462>
5. Смольнікова О.Г. Обґрунтування феномену автономного навчання іноземних мов [Електронний ресурс] / О.Г. Смольнікова // О. Г. Смольнікова // Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова]. Сер.: Педагогічні та історичні науки. - 2014. - Вип. 119. - С. 186-192. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzped_2014_119_28
6. Little D. *Autonomy in Second Language Learning*. – Muenchen: Hueber, 1999. – 377 p.
7. Littlewood W. *Communicative Language Teaching* / W. Littlewood. – Cambridge: Cambridge University Press, 1995.
8. Holec Н. *Autonomy in Foreign Language Learning*/Н. Holec. – Oxford: Pergamon,1981 - 87 p.
9. Про Національну програму інформатизації – Режим доступу <https://ips.ligazakon.net/document/Z980074?an=1>
10. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти [Електронний ресурс] / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – No1 (15). – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt>
11. Макаренко Л. Л. Інформатизація освіти як пріоритетний напрям модернізації освіти в умовах інформаційного суспільства [Електронний ресурс] / Л. Л. Макаренко // Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова. 2013. No 43. Серія 5. Педагогічні науки і перспективи. С. 118. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/18041/3>